

REČNO IME LAIBACH »LJUBLJANICA«

Izvor rečnega imena *Laibach* »Ljubljana« je že dolgo sporen.¹ Glavna težava je, da se po absolutni kronologiji nemških glasoslovnih zakonov dvoglasnika *ai* ne da izpeljati iz ustreznega glasovja v besedi *Ljubljana*: v 12. stoletju *ai* še ne more biti iz *oi*. Zato je Kranzmayer imeni ločil in predložil za *Laibach* povsem nemško etimologijo: *laib-* »pustiti (kot ostanek)« in *-ach* »voda« naj bi dalo *Laibach* »zastajajoče vodovje«. ² Etimološko ločitev besed *Laibach* in *Ljubljana* je sprejel Ramovš, zavrnil pa Kelemina, Bezlaj in Grad. ³ Kelemina je skušal rešiti zvezo imen z domnevo, da je prišlo v nemščini ljubljanskega mestnega okolja do razvoja *oi* v *ai* že v 1. polovici 12. stoletja. ⁴ Bezlaj je premišljeval, ali ni »nemški *-ai* v *Laibach* samo substitucija za neznani starejši slovenski refleks.« ⁵ Grad je glede razvoja *oi* v *ai* previdno pritegnil Kelemini, omenil pa tudi možnost, da je *oi* v imenu *Laibach* prešel v *ai* z asimilacijo na daljavo, pod vplivom *a-*ja v sledečem zlogu besede. ⁶

Dodajam še svojo podmeno o izvoru imena *Laibach*. Nemščina je prevzela slovensko obliko in jo po svojih glasoslovnih zakonih razvila do *loib-* (ali do drugače z vokalizmom na kaki starejši stopnji kot *oi*) + nekega eno- ali dvozložnega X, ki ni bliže določljiv (saj ni enotnega mnenja o prvotnem pokorenskem delu slovenskega imena). Nato je delovala v nemščini ljudska etimologija (kot pogosto ob prevzemu imena iz narečja v knjižni jezik ali ko ime prvič zapišejo). Zgodilo se je dvoje, mogoče ne hkrati: 1) X so nadomestili z *-ach*, značilnim za gornjenemška vodna imena, in 2) nerazumljivi *loib-* (ali kako njegovo predstopnjo) so osmislili v *laib-* »pustiti (kot ostanek)«. Nastal je pomen »zastajajoče vodovje«, primerno poimenovanje poplavne reke.

Moja podmena ima nekaj dobrih strani:

- 1) Nemško ime Ljubljane izvaja iz slovenskega.
- 2) Nima kronoloških težav z razvojem *oi* v *ai*.
- 3) Pojasnjuje, zakaj vsebujejo najstarejši zapisi imena *Laibach*⁷ pisavi *ai* in *ei*, s katerima se od 11./12. stoletja v bavarskih besedilih označevali nadaljevanje germanskega dvoglasnika **ai*.⁸ Namreč ker vsebuje vstavljeni koren *laib-* germanski **ai*.
- 4) Pojasnjuje, zakaj samostalnik *Laib-ach* v nemščini ni izpričan kot občno ime: ker je ênkratna stvaritev ljudske etimologije.

¹ Zgodovino problema do 1953 je strnil v svoji knjigi *Slovenska vodna imena* I, 1956, str. 349 in nasl. F. Bezlaj. – V pričujočem članku so omenjeni samo novejši prispevki.

² E. Kranzmayer, *Carinthia* 1933, str. 39. – Lessiak-Kranzmayer, *Die Mundart von Zarz*, 1944, str. 28, 105, 108.

³ F. Ramovš, *Zgodovinski časopis* VI–VII, 1953, str. 157. – J. Kelemina, *Razprave SAZU*, razred za filološke in literarne vede, 1950, str. 105. – F. Bezlaj, *Slavistična revija* V–VII, 1954, str. 378. – A. Grad, *Slavistična revija* 28, 1980, str. 54.

⁴ J. Kelemina, navedeno mesto.

⁵ F. Bezlaj, navedeno delo, str. 382.

⁶ A. Grad, navedeno delo, str. 60–61.

⁷ Stari zapisi na primer pri F. Bezlaju, navedeno delo, str. 378.

⁸ Braune-Eggers, *Althochdeutsche Grammatik*, 13. izdaja, 1975, str. 44–45.